

İSTANBUL
GELİŞİM
ÜNİVERSİTESİ

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ II

ATATÜRK DÖNEMİ DIŞ POLİTİKASI
VE DÖNEMİN GENEL KONJONKTÜRÜ

HAFTA 9

Doç. Dr. Ercan KARAKOÇ

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI

Atatürk, dış politikada nasıl bir yol takip etmiştir?

- Ciddi
- Rasyonel
- Barışçı
- Milli meselelere karşı duyarlı

Atatürk'ün Milli Dış Siyasetinin Unsurları

1. Milli gücümüze dayanmak.
2. Milli sınırlarımız içinde kalmak (Barışçı)
3. Amaçlarımızın hayal ürünü olmaması (Gerçekçi)
4. Milletlerarası ilişkilerde eşitliğe dayanmak.
5. Dış Bilim ve teknolojinin rehberliğinde siyaset izlemek.
6. Hukuka bağlılık

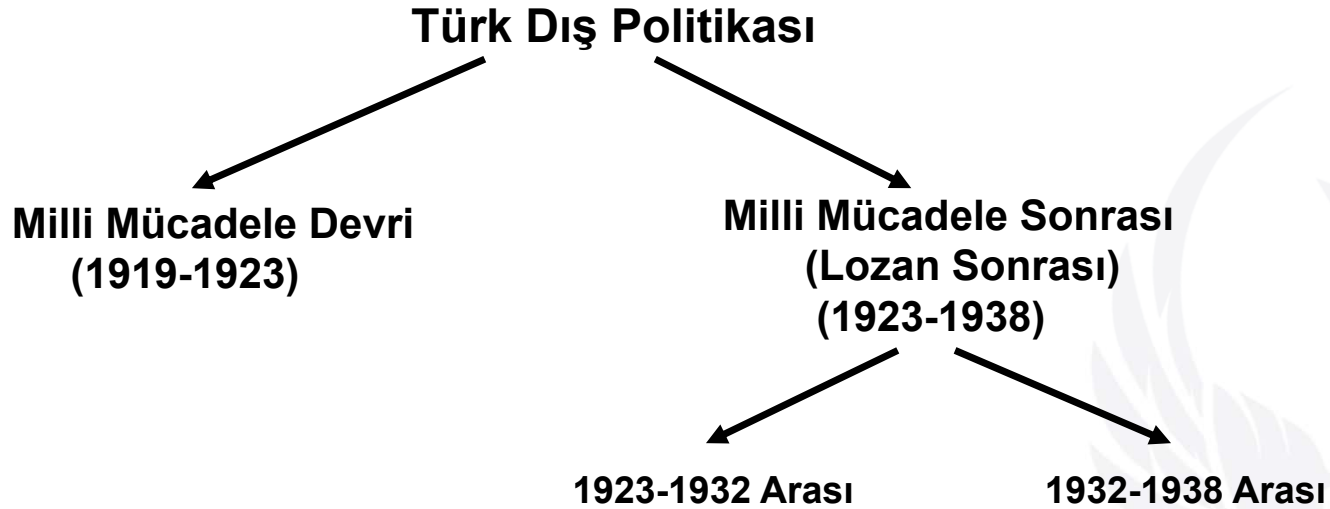
Atatürk'ün Dış Politikasının Temel Hedefleri

1. Bağımsızlığı korumak.
2. Lozan dengesini korumak.
3. İngiliz ve Sovyet dostluğu arasında denge kurmak.
4. Barışı korumak.
5. Yurtta Sulh, Cihanda Sulh ilkesini uygulamak.
6. Hukuka bağlılık ilkesini uygulamak.
7. Modernleşme (batılılaşma) ve demokratikleşme çalışmalarını devam ettirmek.

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI

* Atatürk'ün dış politikası, Türkiye için olduğu kadar, diğer ülkeler için de çok önemli derslerle doludur.

* Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası'nı Milli Mücadele Devri (1919-1923) ve Lozan Sonrası (1923-1938) olmak üzere başlıca iki döneme ayırabiliriz.

MİLLİ MÜCADELE DEVRİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI

- Milli Mücadele hareketinin amaçları ve ilkeleri önce Erzurum'da, sonra da Sivas'ta toplanan kongrelerde tespit edilmiştir. İstanbul'un 16 Mart 1920'de işgal edilmesiyle birlikte Son Osmanlı Mebuslar Meclisi'nde kabul edilen Misak-ı Milli, Türk sınırlarını çizmekteydi.
- Misak-ı Millî'de tespit edilen ilkeler yalnız Milli Mücadele yıllarında değil, ondan sonraki devrede de Türk dış politikasının temelini teşkil etmiştir. Kurtuluş Savaşı sırasında batıda Yunanlılar, güneyde Fransız ve doğuda Ermenilerle savaşılırken ABD ve Rusya ile dostluk kurulmaya çalışılmıştır. Rusya'dan silah ve para yardımı sağlamak için dostça ilişki kurulmuştur. Batılı devletlerle de barıştan kaçan taraf olmadığımızı göstermek için antlaşmalar yapılmıştır. (Ankara, Kars Ant. vb.) Mudanya Ateşkesi ile savaş dönemi bitirilmiştir.

MİLLİ MÜCADELE SONRASI TÜRK DIŞ POLİTİKASI

- 1923-1932 Dönemi
- Lozan Barış Antlaşması'ndan sonra 1923-1932 yılları arasında Türkiye'nin dış politikası, Lozan'dan geriye kalan pürüzlerin çözülmesine ve Lozan'da alınan kararların uygulanmasına yönelik olmuştur. Komşu devletlerle iyi ilişkiler kurmak, meydana gelen pürüzleri barışçı yollarla çözmek, büyük devletlerle olan ilişkileri normalleştirmek amaçlanmıştır.
- Türkiye'yi bu dönemde Musul, borçlar, yabancı okullar ve nüfus mübadelesi sorunları uğraştırmıştır.
- 1932-1938 Dönemi
- Türkiye, 1930'ların başında, dış ve iç meselelerini büyük ölçüde çözüme kavuşturmuş, "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesi doğrultusunda barışçı bir politika izleyecektir.

- Türkiye'nin bu dönemde karşılaştığı önemli olaylar; Milletler Cemiyeti'ne giriş, Balkan Antantı'nın kurulması, Türkiye-İtalya ilişkileri, Montrö Boğazlar Sözleşmesi, Hatay meselesi ve Sadabat Paktı'nın kurulması olmuştur.
- Yaklaşan savaş tehlikesine karşı Türkiye hem sınırlarını korumak ve güvenliğini sağlamak hem de dünya barışına katkıda bulunmak istemiştir.

- Nüfus Mübadelesi
- Yabancı Okullar Sorunu
- Irak Sınırı ve Musul Sorunu (5 Haziran 1926)
- Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne Girişi (18 Temmuz 1932)
- Balkan Antantı (9 Şubat 1934)
- Montrö Boğazlar Sözleşmesi (20 Temmuz 1936)
- Sadabat Paktı (8 Temmuz 1937)
- Hatay'ın Anavatana Katılması (30 Haziran 1939)

Atatürk'ün Dış Politikasının Temel Hedefleri

- Milli Bir Devlet Kurmak
  - Atatürk, Birinci Dünya Savaşı sonrası dönemde büyük devletlerin etnik ve dini farklılıklarının dünyada yayılan akımlarla beraber bir parçalanma sürecine götürdüğünü gördü ve Osmanlı'nın çok uluslu toplum yapısının yerine modern bir milli devlet kurmak istedi.
- Bağımsızlığın Korunması
  - Türklerin bağımsızlığına düşkün bir millet olduğu bilinciyle hareket eden Atatürk, bu yüzden Kurtuluş Savaşı sırasında manda fikrine karşı çıktı. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Atatürk, Türkiye'nin bağımsızlığını titizlikle korumaya yönelik bir dış politika izledi.
- Barışın Korunması
  - Atatürk'ün 'Yurtta Sulh Cihanda Sulh' ifadesi barışa verdiği değerin ifadesidir. Ancak bu anlayış 'Her ne pahasına olursa olsun barış' demek değildir. Kurtuluş Savaşı sırasında görüldüğü gibi Atatürk, ancak Türkiye'nin temel hedeflerine ulaştığında, yani hakları kabul edildiğinde barışa razı olacağını ortaya koymuştur.

Atatürk'ün Dış Politikasının Temel Hedefleri

- Modernleşme ve Demokratikleşme İlkesi
  - Atatürk'ün yeni Türkiye'ye çağdaş bir yapı kazandırmak üzere reformlara girişti. Atatürk, modernleşmek için Batı'ya yönelmek gerektiği düşüncesindeydi. Avrupa'nın Türkleri yüzyıllar boyunca benimsemeyip, kıtanın dışına atmaya çalıştığını düşünürsek Türkiye'ye batılı bir yapı kazandırmanın adeta bir güvenlik gereği olduğu da bir realitedir. Avrupa, ancak kendisiyle benzerlik halindeki bir Türkiye ile bir arada yaşamak isteyebilirdi. Ayrıca zaten batılılaşma, çağın gerekliliklerinden birisidir.
- Gerçekçilik
  - Kurtuluş Savaşı sırasında Misak-ı Milli'de ifade edilen hedefler, gerçekçi biçimde çizildi. Sınırlar ile olan maddelere bakıldığında o sırada yurt dışında faaliyette bulunan eski ittihatçılar çok daha geniş bir çerçeveyi hedef aldıkları halde Türkiye'nin kendi kendisini frenlemesini bildiği görülmektedir. Atatürk'ün Pan-İslamist, Pan-Türkist politikalara yönelmemesi gerçekçi dış politikasının sonucudur.

Atatürk'ün Dış Politikasının Temel Nitelikleri

- İleri Görüşlülük
  - Atatürk'ün Almanya'da 1933'ten sonraki iç siyasi gelişmeleri tahmin edişi, savaşın yılları arasında çıkabileceğini önceden ön görmesi ve yeni bir dünya savaşına gebe olduğunu önceden sezerek Almanya ve İtalya yayılmacılığına karşılık Balkan Antantı'nı kurması Atatürk'ün dış politikadaki ileri görüşlülüğüne örnek teşkil etmektedir.
- Mazlum Milletlere Örnek Olma
  - Atatürk, Türkiye'nin Avrupa'da toprağı bulunan tek Müslüman ülkesi olduğu gerçeğine uygun biçimde, hem Avrupalı bir kişilik taşıyan, hem de büyük kısmı sömürge durumundaki Doğu dünyasının problemlerine karşı ilgi duyan bir dış politika izledi. Atatürk, sömürge dünyasının yakın bir gelecekte bağımsızlığını kazanacağını önceden öngörmüş ve Anadolu'nun Kurtuluş Savaşı'ndaki mücadelesinin, bütün 'mazlum milletlere' önderlik edeceği bilincini taşıdı.

Sonuç

- Atatürk dönemi Türk Dış Politikası ülkemizin ana doğrultusunu teşkil etmektedir. Bunların en önemlileri; bağımsızlığın korunması, batılılaşma, yurttan sulh cihanda sulh ve hukuka bağlılık ilkeleridir.
- Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti devleti, Atatürk dönemi uygulanan dış politika sayesinde uluslararası toplumun saygın bir üyesi olmaya hak kazanmıştır.
- Atatürk, çöküş halindeki bir imparatorluğun olumsuz uygulamalarından olumlu dersler çıkarmıştır. Bugünkü Türkiye'nin yapması gereken ise Atatürk'ten devralınan olumlu mirası korumak ve geliştirmektir. Böylelikle, cumhuriyetin ilk yıllarında uygulanan çok yönlü dış politika, daha da başarılı ve kalıcı bir kişiliğe kavuşturulacaktır.
- Türkiye'nin gerek bölgesel, gerekse küresel bazda bir rol model olabilmesi için bugün her zamankinden fazla Atatürkçü düşünce vizyonuna ihtiyaç vardır.